

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)

11 septembrie 2014*

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru — Ajutoare de stat incompatibile cu piața internă — Obligația de recuperare — Articolul 108 alineatul (2) TFUE — Regulamentul (CE) nr. 659/1999 — Articolul 14 alineatul (3) — Decizie a Comisiei — Măsuri care trebuie adoptate de statele membre”

În cauza C-527/12,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul articolului 108 alineatul (2) TFUE, introdusă la 20 noiembrie 2012,

Comisia Europeană, reprezentată de T. Maxian Rusche și de F. Erlbacher, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

reclamantă,

împotriva

Republicii Federale Germania, reprezentată de T. Henze și de K. Petersen, în calitate de agenți,

pârâtă,

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din domnul T. von Danwitz, președinte de cameră, și domnii E. Juhász (raportor), A. Rosas, D. Šváby și C. Vajda, judecători,

avocat general: domnul N. Wahl,

grefier: doamna A. Impellizzeri, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 4 decembrie 2013,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 13 februarie 2014,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: germana.

Hotărâre

- 1 Prin cererea introductivă, Comisia Europeană solicită Curții să constate că Republica Federală Germania nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 108 alineatul (2) TFUE și al articolului 288 TFUE, al principiului efectivității, al articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [108 TFUE] (JO L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41), precum și al articolelor 1-3 din Decizia 2011/471/UE a Comisiei din 14 decembrie 2010 privind ajutorul de stat C 38/05 (ex NN 52/04) acordat de Germania grupului Biria (JO 2011, L 195, p. 55), întrucât nu a adoptat toate măsurile necesare pentru a permite executarea imediată și efectivă a acestei decizii prin recuperarea ajutoarelor acordate.

Dreptul Uniunii

- 2 Considerentul (13) al Regulamentului nr. 659/1999 menționează:

„întrucât, în cazul ajutoarelor ilegale care nu sunt compatibile cu piața comună, trebuie restabilită concurența efectivă; întrucât, în acest scop, este necesară recuperarea fără întârziere a ajutorului, inclusiv a dobânzii; întrucât este necesar ca recuperarea să se realizeze în conformitate cu procedurile de drept național; întrucât aplicarea acestor proceduri nu trebuie să ridice obstacole în calea restabilirii concurenței nenedenaturate, prin împiedicarea executării imediate și efective a deciziei Comisiei; întrucât, pentru a obține acest rezultat, statele membre trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a asigura efectul util al deciziei Comisiei”.

- 3 Articolul 14 din acest regulament, intitulat „Recuperarea ajutorului”, prevede:

„(1) Atunci când adoptă decizii negative în cazuri de ajutor ilegal, Comisia decide ca statul membru în cauză să ia toate măsurile necesare pentru recuperarea ajutorului de la beneficiar (denumită în continuare «decizie de recuperare»). Comisia nu solicită recuperarea ajutorului în cazul în care aceasta ar contraveni unui principiu general de drept comunitar.

(2) Ajutorul care urmează să fie recuperat în temeiul unei decizii de recuperare include dobânda calculată pe baza unei rate adecvate, fixate de Comisie. Dobânda se datorează de la data la care ajutorul ilegal a fost pus la dispoziția beneficiarului până la data recuperării sale.

(3) Fără a aduce atingere unui ordin emis de Curtea de Justiție a [Uniunii Europene] în temeiul articolului [278 TFUE], recuperarea se efectuează fără întârziere și în conformitate cu procedurile legislației naționale a statului membru în cauză, cu condiția ca acestea să permită executarea imediată și efectivă a deciziei Comisiei. În acest scop și în eventualitatea unei proceduri derulate în fața instanțelor naționale, statele membre în cauză parcurg toate etapele necesare permise de legislațiile naționale respective, inclusiv măsuri provizorii, fără a aduce atingere dreptului comunitar.”

- 4 Potrivit articolului 23 alineatul (1) din regulamentul menționat, intitulat „Nerespectarea deciziilor și a hotărârilor”:

„Atunci când statul membru în cauză nu respectă deciziile condiționale sau negative, mai ales în situațiile prevăzute la articolul 14, Comisia poate sesiza direct Curtea [...] în conformitate cu articolul [108 alineatul (2) TFUE].”

Istoricul litigiului

- 5 MB System GmbH & Co. KG (denumită în continuare „MB System”) face parte din grupul Biria. MB System a fabricat biciclete până la sfârșitul anului 2005, dată la care aceasta a încetat producția de biciclete și a vândut activele materiale pe care le utiliza în acest scop. De atunci, obiectul social al MB System constă în administrarea de bunuri imobiliare.
- 6 Technologie-Beteiligungsgesellschaft mbH (denumită în continuare „TBG”) este o filială deținută în totalitate de Kreditanstalt für Wiederaufbau, organism public controlat de Republica Federală Germania. Aceasta finanțează întreprinderi mici și mijlocii în sectorul tehnologiei prin intermediul unor participații. În urma mai multor restructurări, TBG a preluat în anul 2003 toate activele deținute de gbb-Beteiligungs AG, care finanțase în anul 2001 Bike Systems GmbH & Co. Thüringer Zweiradwerk KG, predecesoarea legală a MB System, sub forma unei participații pasive la capitalul acestei societăți. Participația respectivă nu a fost notificată Comisiei ca ajutor de stat. Părțile sunt de acord cu privire la faptul că această participație constituia un ajutor de stat, întrucât rata dobânzii convenită pentru remunerarea sa era mai mică decât rata de pe piață.
- 7 Participația sus-menționată s-a realizat printr-un contract de drept privat.
- 8 La 20 octombrie 2005, în urma mai multor plângeri formulate de concurenți, Comisia a inițiat o procedură oficială de investigare în conformitate cu articolul 108 alineatul (2) TFUE.
- 9 Prin Decizia 2007/492/CE din 24 ianuarie 2007 privind ajutorul de stat C 38/2005 (ex NN 52/2004) acordat de Germania grupului Biria (JO L 183, p. 27), Comisia a considerat că participația avută în vedere constituia un ajutor incompatibil cu piața internă și a dispus ca Republica Federală Germania să adopte toate măsurile necesare pentru a realiza recuperarea acestuia (denumită în continuare „prima decizie”). Această decizie a fost anulată la 3 martie 2010 prin Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene Freistaat Sachsen/Comisia (T-102/07 și T-120/07, EU:T:2010:62).
- 10 În urma acestei decizii a Comisiei, TBG a prezentat MB System, la 16 februarie 2007, o cerere de rambursare a cuantumului ajutorului de stat care corespunde avantajului rezultat din aplicarea unei rate a dobânzii mai scăzute decât cea practică pe piață. MB System a refuzat să efectueze plata.
- 11 Cuantumul definitiv care trebuia recuperat a fost stabilit în comun de părți în luna octombrie 2007 și era de 697 456 de euro.
- 12 La 10 aprilie 2008, în urma refuzului MB System de a se conforma unei noi cereri de rambursare, TBG a introdus o acțiune la Landgericht Mühlhausen (Tribunalul Regional din Mühlhausen) prin care a solicitat plata cuantumului menționat. Această acțiune s-a întemeiat pe prima decizie, precum și pe o încălcare a articolului 108 alineatul (3) TFUE și a articolului 134 din Codul civil german (Bürgerliches Gesetzbuch) pentru motivul lipsei notificării ajutorului în cauză.
- 13 Potrivit unei jurisprudențe constante a instanțelor germane, un contract prin care se instituie un ajutor de stat, încheiat cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) TFUE, este nul în dreptul german conform articolului 134 din Codul civil. Pentru acest motiv, anularea primei decizii nu a avut drept consecință respingerea acțiunii cu care a fost sesizat Landgericht Mühlhausen.
- 14 Ședința desfășurată în fața Landgericht Mühlhausen a avut loc la 26 noiembrie 2008 în absența mandatarului MB System. Pentru acest motiv, instanța menționată a pronunțat o hotărâre în lipsă, executorie cu titlu provizoriu (denumită în continuare „hotărârea pronunțată în lipsă”), care permite TBG să procedeze la recuperarea silită a creanței asupra patrimoniului MB System. La 19 decembrie 2008, MB System a formulat opoziție împotriva acestei hotărâri.

- 15 Prin ordonanța din 9 ianuarie 2009, instanța menționată a suspendat executarea silită a hotărârii pronunțate în lipsă, cu condiția constituirii de către MB System a unei garanții în valoare de 840 000 de euro sub forma fie a unui depozit la Landgericht Mühlhausen, fie a unei cauțiuni.
- 16 Având în vedere procedura aflată la momentul respectiv pe rolul Tribunalului, Landgericht Mühlhausen a dispus, la 17 martie 2009, suspendarea judecării cauzei pendinte în fața sa.
- 17 La 7 aprilie 2009, TBG a formulat apel împotriva acestei decizii de suspendare la Thüringer Oberlandesgericht (Tribunalul Regional Superior din Thüringen). Acest apel a fost respins la 25 ianuarie 2010. La 25 februarie 2010, TBG a declarat recurs la Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție). Prin ordonanța din 16 septembrie 2010, această instanță a considerat că ordonanța din 17 martie 2009 a Landgericht Mühlhausen, prin care s-a dispus suspendarea judecării cauzei, precum și ordonanța din 25 ianuarie 2010 a Thüringer Oberlandesgericht, prin care a fost confirmată această din urmă ordonanță, rămăseseră fără obiect ca urmare a anulării primei decizii de către Tribunal.
- 18 În urma anulării primei decizii de către Tribunal, Comisia a adoptat Decizia 2011/471 în discuție în speță (denumită în continuare „decizia în discuție”), a cărei parte dispozitivă are următorul cuprins:

„Articolul 1

Ajutorul de stat acordat de Germania societăților Bike Systems GmbH & Co. Thüringer Zweiradwerk KG (în prezent MB System) [(denumit în continuare «ajutorul în litigiu»)] [...] este incompatibil cu piața internă. Ajutorul constă în următoarele măsuri:

- a) măsura 1: o participație pasivă («stille Einlage») în valoare de 2 070 732 [de euro] acordată întreprinderii Bike Systems GmbH & Co. Thüringer Zweiradwerk KG (în prezent MB System)

[...]

Articolul 2

(1) Germania recuperează de la beneficiar ajutorul menționat la articolul 1.

(2) Recuperarea are loc fără întârziere și în conformitate cu procedurile prevăzute de legislația națională, în măsura în care acestea permit punerea în aplicare imediată și efectivă a prezentei decizii.

[...]

Articolul 3

(1) Recuperarea ajutorului menționat la articolul 1 este imediată și efectivă.

(2) Germania asigură punerea în aplicare a prezentei decizii în termen de patru luni de la data notificării acesteia.

[...]

Articolul 5

Prezenta decizie se adresează Republicii Federale Germania.”

- 19 Acțiunea formulată de MB System împotriva deciziei în discuție a fost respinsă la 3 iulie 2013 prin Hotărârea Tribunalului MB System/Comisia (T-209/11, EU:T:2013:338).

- 20 La 21 martie 2011, TBG a sesizat Amtsgericht Nordhausen (Tribunalul Districtual din Nordhausen) cu o cerere de înregistrare a unor ipoteci judiciare în vederea executării silite a hotărârii pronunțate în lipsă. La 1 iunie 2011, ipotecile judiciare solicitate au fost înregistrate. La 21 iulie 2011, sesizat de TBG cu o cerere de vânzare la licitație a bunurilor imobile ale MB System, Amtsgericht Nordhausen a dispus efectuarea unei expertize cu privire la valoarea lor de piață.
- 21 În cadrul procedurii privind executarea deciziei în discuție, la cererea MB System, Landgericht Mühlhausen a suspendat din nou judecarea cauzei prin ordonanța din 30 martie 2011. La 14 aprilie 2011, TBG a formulat încă o dată apel la Thüringer Oberlandesgericht, care l-a respins prin ordonanța din 28 decembrie 2011. La 26 ianuarie 2012, TBG a declarat recurs la Bundesgerichtshof, care a anulat deciziile pronunțate de instanțele de rang inferior la 13 septembrie 2012. Astfel, procedura pendinte în fața Landgericht Mühlhausen a continuat începând cu 27 martie 2013.
- 22 La 25 iulie 2012, Amtsgericht Nordhausen, pe baza unei expertize din 22 mai 2012, a stabilit valoarea de piață a bunurilor imobile ale MB System la un quantum de 1 893 700 de euro. Data vânzării la licitație a acestor bunuri a fost stabilită la 10 aprilie 2013. În ziua desfășurării ședinței în fața Curții, la 4 decembrie 2013, această vânzare la licitație rămăsese fără rezultat, astfel încât ajutorul în litigiu nu a putut fi recuperat.
- 23 Întrucât a considerat că la aproape doi ani de la adoptarea deciziei în discuție aceasta nu fusese încă executată, Comisia a formulat prezenta acțiune. Republica Federală Germania nu contestă temeinicia acestei decizii și nici obligația sa de recuperare a ajutorului în litigiu de la MB System. Părțile sunt de acord cu privire la faptul că suma totală care trebuia recuperată era de 816 630 de euro la data depunerii cererii introductive a Comisiei.

Cu privire la acțiune

Argumentele părților

- 24 Comisia consideră că pârâta nu a adoptat toate măsurile necesare pentru a permite executarea deciziei în discuție prin recuperarea ajutorului în litigiu.
- 25 Cu titlu principal, Comisia precizează că, potrivit articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999, statul membru în cauză este în principiu liber să aleagă modalitățile prin care va asigura, în temeiul dreptului său de procedură național, executarea deciziei Comisiei prin care se dispune recuperarea unui ajutor incompatibil cu piața internă, sub rezerva însă a respectării principiului efectivității. Cu toate acestea, potrivit Comisiei, instrumentul ales de pârâta în speță pentru recuperarea ajutorului, și anume o acțiune în restituire formulată în fața instanțelor civile germane, nu ar fi de natură să permită executarea imediată și efectivă a deciziei în discuție. Astfel, din cauza duratei obișnuite a procedurilor judiciare, ar fi fost imposibil ca pârâta să recupereze efectiv ajutorul în litigiu în termenul de patru luni stabilit de decizia în discuție.
- 26 Comisia consideră astfel că, din cauza faptului că executarea imediată și efectivă a deciziei în discuție nu era garantată prin recurgerea la procedurile prevăzute de dreptul civil german, în temeiul articolului 14 alineatul (3) a doua teză din Regulamentul nr. 659/1999, dreptul Uniunii trebuia să aibă prioritate față de dreptul de procedură național și pârâta trebuia să întocmească ea însăși un titlu executoriu prin adoptarea unui act administrativ prin care să se dispună recuperarea ajutorului în litigiu, întemeindu-se direct pe dreptul Uniunii. Astfel, acest drept ar oferi temeuri juridice care abilitază pârâta să adopte un astfel de act administrativ. Decizia în discuție ar constitui în această privință un asemenea temei, în pofida faptului că ea nu ar obliga direct MB System să restituie ajutorul în litigiu. Ar constitui de asemenea astfel de temeuri articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999 și articolul 108 alineatul (2) primul paragraf TFUE.

- 27 Cu titlu general, Comisia susține în acest context că, în cazul unei decizii prin care se dispune recuperarea unui ajutor ilegal și incompatibil cu piața internă, statul membru în cauză este supus unei obligații de rezultat care îl obligă să recupereze în mod efectiv acest ajutor în termenul stabilit de Comisie, iar nu unei obligații de mijloace care s-ar limita la inițierea în termenul respectiv a procedurii de recuperare. În speță, recuperarea ajutorului în litigiu ar fi trebuit să aibă loc în termenul prevăzut la articolul 3 din decizia în discuție. Prin urmare, pârâta ar avea răspunderea pentru nerealizarea acestui rezultat, întrucât ajutorul ar fi trebuit să părăsească efectiv patrimoniul beneficiarului înainte de expirarea termenului stabilit.
- 28 Cu titlu subsidiar, Comisia arată că, presupunând că hotărârea pronunțată în lipsă, executorie cu titlu provizoriu, ar fi de natură să permită executarea imediată și efectivă a deciziei în discuție, în orice caz, pârâta nu a utilizat acest titlu pentru a recupera imediat și efectiv ajutorul în litigiu.
- 29 Comisia arată că, în pofida faptului că termenul stabilit în decizia în discuție pentru recuperarea ajutorului în litigiu era de patru luni, pârâta a formulat o cerere de executare silită în temeiul hotărârii pronunțate în lipsă abia la 21 martie 2011, și anume la peste trei luni de la adoptarea acestei decizii.
- 30 În replică, Comisia subliniază în plus că, între data cererii sus-menționate de executare silită și data de 10 aprilie 2013, care era prevăzută pentru vânzarea la licitație a bunurilor imobile ale beneficiarului ajutorului în litigiu, s-au scurs aproape doi ani, caracterizați prin inactivitatea vădită a pârâtei.
- 31 Guvernul german arată că dreptul Uniunii nu impune statelor membre forma sub care acestea trebuie să acorde un ajutor de stat. În conformitate cu dreptul german, care permite acordarea de ajutoare de stat prin acte administrative, contracte de drept public sau contracte de drept privat, alegerea formei actului prin care se acordă un ajutor ar determina forma sub care va putea fi recuperat acest ajutor. În speță, ajutorul în litigiu ar fi fost acordat MB System în cadrul unui contract de drept privat de către TBG, societate de investiții de drept privat, al cărei proprietar este statul german. În consecință, dat fiind că MB System nu a dat curs cererii de rambursare a acestui ajutor, autoritățile publice nu ar fi abilitate să execute ele înseși decizia în discuție, ci ar trebui să își invoce dreptul de rambursare a ajutorului menționat în fața instanțelor civile.
- 32 Guvernul german susține că, în temeiul principiilor legalității actelor de putere publică și diferențierii actelor de drept public și de drept privat, din dreptul german și în special din articolul 20 alineatul (3) din Legea fundamentală a Republicii Federale Germania (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland) rezultă că autoritățile publice sunt abilitate să ia măsuri printr-un act administrativ în vederea recuperării unui ajutor de stat doar atunci când acest ajutor a fost acordat sub forma unui act administrativ de drept public și dacă există un temei juridic care le abilitază să adopte un astfel de act. Dreptul german nu ar autoriza posibilitatea ca o autoritate publică să intervină și să pună capăt printr-un act de putere publică unui contract de drept privat. Acest drept nu ar prevedea nici o competență generală care ar autoriza o astfel de autoritate să ia măsuri în cvasitotalitatea domeniilor.
- 33 Guvernul german adaugă că, în orice caz, și un act administrativ adoptat de o autoritate publică germană poate fi atacat în justiție de destinatarul actului. Așadar, ar fi posibile întotdeauna întârzieri. O asemenea situație ar fi simpla consecință a principiului protecției jurisdicționale efective. Prin urmare, nu s-ar fi dovedit că adoptarea unui act administrativ ar permite efectiv o recuperare mai rapidă a ajutorului în litigiu decât introducerea unei acțiuni civile.
- 34 În opinia guvernului german, dispozițiile dreptului Uniunii nici nu pot fi considerate ca reprezentând temeiuri juridice care îl abilitază să adopte un act administrativ. Astfel, decizia în discuție ar fi adresată statului membru în cauză fără a preciza modalitățile potrivit cărora ar trebui să aibă loc procesul național de recuperare a ajutorului avut în vedere. În plus, articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999 nu ar conține nici elemente referitoare la procedura de recuperare a ajutoarelor. Atât această dispoziție, cât și deciziile Comisiei precum cea în discuție s-ar limita la a reglementa raportul dintre Comisie și statul membru în cauză și ar face trimitere, în rest, la dreptul

de procedură național. Mai mult, articolul 108 alineatul (2) primul paragraf TFUE nu ar fi suficient de exhaustiv pentru a produce un efect direct în privința particularilor și ar prevedea că Comisia ar trebui să adopte, în prealabil, o decizie obligatorie în vederea recuperării unui ajutor incompatibil cu piața internă.

- 35 Guvernul german susține de asemenea că termenul stabilit de Comisie într-o decizie precum cea în discuție trebuie interpretat ca fiind un termen pentru a acționa, iar nu ca un termen de executare. În acest termen, statul membru în cauză ar fi doar obligat să adopte și să pună în aplicare toate măsurile necesare pentru a permite recuperarea ajutorului în cauză și pentru a restabili condițiile normale de concurență. Această interpretare ar fi conformă cu litera articolului 14 alineatul (3) prima teză din Regulamentul nr. 659/1999, care face referire la procedurile prevăzute de legislația națională. În speță, TBG ar fi adoptat toate măsurile necesare pentru a pune în aplicare decizia în discuție înainte de expirarea termenului stabilit prin această decizie.

Aprecierea Curții

- 36 Trebuie să se precizeze că, deși părțile fac referire în argumentația lor la situații și la fapte anterioare adoptării deciziei în discuție, cererea introductivă a Comisiei privește neexecutarea acestei decizii, la care se va referi și examinarea efectuată de Curte.
- 37 Potrivit articolului 14 alineatul (1) din Regulamentul nr. 659/1999, atunci când adoptă decizii negative în cazuri de ajutor ilegal, Comisia decide ca statul membru în cauză să ia toate măsurile necesare pentru recuperarea ajutorului de la beneficiar. Comisia nu solicită recuperarea ajutorului în cazul în care aceasta ar contraveni unui principiu general al dreptului Uniunii.
- 38 Recuperarea se efectuează, conform articolului 14 alineatul (3) prima teză din Regulamentul nr. 659/1999, fără întârziere și în conformitate cu procedurile prevăzute de legislația națională a statului membru în cauză, cu condiția ca acestea să permită executarea imediată și efectivă a deciziei Comisiei. În acest scop, potrivit articolului 14 alineatul (3) ultima teză din regulamentul menționat, statele membre în cauză parcurg toate etapele necesare permise de legislațiile naționale respective, inclusiv măsuri provizorii, fără a aduce atingere dreptului Uniunii.
- 39 Deși formularea acestui articol reflectă cerințele principiului efectivității (Hotărârea Scott și Kimberly Clark, C-210/09, EU:C:2010:294, punctul 20), din articolul menționat rezultă de asemenea că aplicarea, în acest scop al recuperării, a dreptului statului membru în cauză se efectuează în conformitate cu principiul autonomiei procedurale a acestuia din urmă, în lipsa dispozițiilor dreptului Uniunii în materie și cu respectarea drepturilor fundamentale, în special a dreptului la o procedură echitabilă, inclusiv a dreptului la apărare. Rezultă de aici că dreptul Uniunii nu impune ca recuperarea unui ajutor ilegal de către o autoritate națională competentă de la beneficiar să se efectueze exclusiv pe baza deciziei de recuperare a Comisiei.
- 40 Statul membru în cauză este liber să aleagă mijloacele prin care își va executa obligația de recuperare a unui ajutor considerat incompatibil cu piața internă, cu condiția ca măsurile alese să nu afecteze domeniul de aplicare și eficacitatea dreptului Uniunii (Hotărârea Scott și Kimberly Clark, EU:C:2010:294, punctul 21 și jurisprudența citată).
- 41 În ceea ce privește libertatea statelor membre de alegere a mijloacelor de recuperare a unui astfel de ajutor, Curtea a precizat că această libertate este limitată întrucât mijloacele respective nu pot să ajungă să facă practic imposibilă recuperarea impusă de dreptul Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea Mediaset, C-69/13, EU:C:2014:71, punctul 34 și jurisprudența citată). Aplicarea procedurilor naționale este supusă condiției ca acestea să permită executarea imediată și efectivă a deciziei Comisiei, condiție care reflectă cerințele principiului efectivității consacrat de jurisprudența Curții (Hotărârea Comisia/Italia, C-243/10, EU:C:2012:182, punctul 36 și jurisprudența citată).

- 42 Măsurile adoptate de statele membre trebuie să fie de natură a restabili condițiile normale de concurență care au fost denaturate prin acordarea ajutorului ilegal a cărui recuperare se dispune în temeiul unei decizii a Comisiei (Hotărârea Scott și Kimberly Clark, EU:C:2010:294, punctul 22 și jurisprudența citată).
- 43 În consecință, problema dacă statul membru în cauză, prin alegerea acestor mijloace, și-a îndeplinit obligațiile de recuperare a unui ajutor declarat incompatibil cu piața internă în raport cu cerința efectivității trebuie apreciată în fiecare caz în parte, în funcție de împrejurările concrete din speță.
- 44 În prezenta cauză, trebuie constatat că pârâtei nu i se poate reproșa că a optat pentru dreptul său civil și că a sesizat instanța de drept comun pentru a recupera ajutorul în litigiu. Nu există niciun element în dosarul aflat la dispoziția Curții care să poată exclude *a priori* posibilitatea de a se recurge la acest drept și la această instanță, sub rezerva totuși a împrejurărilor concrete ale aplicării dreptului respectiv de către pârâtă și a diligenței celei din urmă în recuperarea efectivă a ajutorului în litigiu.
- 45 În această privință, trebuie arătat de la bun început că controlul efectuat de instanța națională asupra unui titlu executoriu emis pentru recuperarea unui ajutor de stat ilegal și eventuala anulare a unui astfel de titlu trebuie considerate o simplă expresie a principiului protecției jurisdicționale efective, care constituie, conform jurisprudenței constante a Curții, un principiu general al dreptului Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea Scott și Kimberly Clark, EU:C:2010:294, punctul 25 și jurisprudența citată).
- 46 Trebuie să se constate de asemenea că pârâta nu a contestat niciodată obligația sa de a recupera ajutorul în litigiu și că, pe de altă parte, ea a întreprins demersuri concrete în vederea acestei recuperări.
- 47 Totuși, este cert că, nici la data introducerii cererii introductive a Comisiei, nici la data ședinței de audiere a pledoariilor desfășurate în fața Curții, ajutorul în litigiu nu fusese recuperat, întrucât nu ieșise din patrimoniul întreprinderii beneficiare.
- 48 În ceea ce privește eventuala justificare a acestei întârzieri considerabile, Curtea a stabilit că singura modalitate de apărare care poate fi invocată de un stat membru împotriva unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulate de Comisie în temeiul articolului 108 alineatul (2) TFUE este cea întemeiată pe o imposibilitate absolută de executare a deciziei în cauză (Hotărârea Comisia/Germania, 94/87, EU:C:1989:46, punctul 8, precum și Hotărârea Comisia/Franța, C-441/06, EU:C:2007:616, punctul 27 și jurisprudența citată).
- 49 Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 92 din concluzii, această imposibilitate absolută poate fi și de natură juridică atunci când decurge din decizii adoptate de instanțele naționale, cu condiția ca aceste decizii să fie conforme cu dreptul Uniunii.
- 50 În această privință, în raport cu prezenta cauză se impun următoarele considerații.
- 51 Trebuie amintit, în primul rând, că, potrivit jurisprudenței Curții, atunci când un stat membru întâmpină dificultăți la executarea unei decizii a Comisiei prin care se dispune recuperarea unui ajutor, acesta trebuie să supună problemele respective aprecierii Comisiei, solicitând în mod motivat prelungirea termenului stabilit și propunând modificări adecvate ale acestei decizii, pentru a permite Comisiei să se pronunțe printr-o decizie detaliată. Într-un astfel de caz, în lumina articolului 4 alineatul (3) TUE, statul membru și Comisia au obligații reciproce de cooperare loială pentru a surmonta aceste dificultăți (a se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Germania, EU:C:1989:46, punctul 9, Hotărârea Comisia/Italia, EU:C:2012:182, punctele 41 și 42, precum și Hotărârea Comisia/Grecia, C-263/12, EU:C:2013:673, punctul 32).

- 52 În speță, este cert că pârâta nu a întreprins demersurile necesare în sensul indicat în această jurisprudență a Curții, care ar putea să determine Comisia să coopereze cu ea în vederea surmontării dificultăților eventual întâmpinate în aplicarea deciziei în discuție și să participe la căutarea unei soluții adecvate. În special, pârâta nu a supus aprecierii Comisiei problemele legate de recuperarea ajutorului în litigiu în termenul stabilit și nici nu a solicitat Comisiei prelungirea acestui termen.
- 53 În al doilea rând, pentru a justifica nerecuperarea ajutorului în litigiu până la depunerea cererii introductive a Comisiei, respectiv până la desfășurarea ședinței de audiere a pledoariilor în fața Curții, pârâta susține, pe de o parte, că revenea TBG, în calitate de entitate publică care a acordat acest ajutor, sarcina de a întreprinde demersurile necesare pentru recuperarea ajutorului menționat și, pe de altă parte, că, potrivit ordinii juridice germane, un ajutor acordat în temeiul unor norme de drept civil poate fi recuperat doar în conformitate cu procedurile prevăzute de acest drept.
- 54 Trebuie subliniat în această privință că debitorul obligației de recuperare a ajutorului în litigiu nu era numai TBG, ci toate autoritățile publice ale acestui stat membru, fiecare în domeniul său de competență.
- 55 În ceea ce privește argumentul Comisiei referitor la ordinea juridică germană, trebuie să se constate că pârâta nu a susținut că demersul întreprins era singurul care putea fi avut în vedere pentru a recupera ajutorul în litigiu și că nu existau alte mijloace care să permită o recuperare în termenul stabilit la articolul 3 alineatul (2) din decizia în discuție. În cazul în care s-ar dovedi că normele de drept civil nu permit asigurarea recuperării efective a ajutorului în litigiu, ar putea fi necesar, potrivit împrejurărilor din speța avută în vedere, ca o normă națională să fie lăsată neaplicată (a se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Franța, C-232/05, EU:C:2006:651, punctul 53) și să se recurgă la alte măsuri, astfel de măsuri neputând fi excluse pentru motive ce țin de ordinea juridică națională.
- 56 Trebuie să se arate în ultimul rând că, potrivit jurisprudenței Curții referitoare la aplicarea normelor Uniunii în materie de ajutoare de stat, articolul 4 alineatul (3) TUE creează și pentru instanțele naționale o obligație de cooperare loială cu Comisia și cu instanțele Uniunii, în cadrul căreia instanțele naționale trebuie să adopte toate măsurile generale sau speciale de natură să asigure executarea obligațiilor care rezultă din dreptul Uniunii și să se abțină de la cele susceptibile să pună în pericol realizarea obiectivelor tratatului (a se vedea în acest sens Hotărârea Mediaset, EU:C:2014:71, punctul 29 și jurisprudența citată).
- 57 Trebuie subliniat de asemenea că, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 91 din concluzii, cerințele stabilite de Curte în Hotărârea Zuckerfabrik Süderdithmarschen și Zuckerfabrik Soest (C-143/88 și C-92/89, EU:C:1991:65) și în Hotărârea Atlanta Fruchthandelsgesellschaft și alții (I) (C-465/93, EU:C:1995:369) sunt aplicabile și acțiunilor prin care se solicită suspendarea la nivel național a procedurii de recuperare a unui ajutor a cărui recuperare a fost dispusă de Comisie.
- 58 În speță, cerințele stabilite prin această jurisprudență nu au fost respectate, astfel cum o demonstrează faptul că Bundesgerichtshof a anulat, la 13 septembrie 2012, ultimele decizii de suspendare a procedurii de recuperare adoptate de Landgericht Mühlhausen și de Thüringer Oberlandesgericht, considerând că aceste instanțe nu evaluaseră corect criteriile care rezultă din jurisprudența Curții.
- 59 În lumina împrejurărilor din prezenta cauză și a considerațiilor care precedă, trebuie să se constate că întârzierea privind executarea deciziei în discuție nu este justificată. Pârâta nu a dovedit că se afla în imposibilitatea juridică absolută de a pune în aplicare măsuri adecvate pentru a asigura efectul deplin al acestei decizii.
- 60 Trebuie subliniat că articolul 288 TFUE, pe care Comisia își întemeiază deopotrivă acțiunea, constituie o dispoziție cu caracter general, în timp ce ajutoarele de stat sunt reglementate în mod specific la articolul 108 TFUE și în Regulamentul nr. 659/1999 de stabilire a normelor de aplicare a acestui

articol. Prin urmare, nu este necesar să se constate deopotrivă o neîndeplinire a obligațiilor în privința articolului 288 TFUE. Aceeași constatare este valabilă în ceea ce privește principiul efectivității, care reiese din articolul 14 din acest regulament.

- 61 În consecință, trebuie să se concluzioneze că, prin neadoptarea tuturor măsurilor necesare pentru a recupera de la beneficiarul său ajutorul în litigiu care face obiectul deciziei în discuție, Republica Federală Germania nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 108 alineatul (2) TFUE și al articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999, precum și al articolelor 1-3 din această decizie.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 62 Potrivit articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea Republicii Federale Germania la plata cheltuielilor de judecată, iar Republica Federală Germania a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară și hotărăște:

- 1) **Prin neadoptarea tuturor măsurilor necesare pentru a recupera de la beneficiarul său ajutorul de stat care face obiectul Deciziei 2011/471/UE a Comisiei din 14 decembrie 2010 privind ajutorul de stat C 38/05 (ex NN 52/04) acordat de Germania grupului Biria, Republica Federală Germania nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 108 alineatul (2) TFUE și al articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [108 TFUE], precum și în temeiul articolelor 1-3 din această decizie.**
- 2) **Obligă Republica Federală Germania la plata cheltuielilor de judecată.**

Semnături